

بخوانید و پاسخ دهید :

سه سند از اسناد به دست آمده از سفارت آمریکا در سال ۱۳۵۹ در اختیار شما قرار می‌گیرد. پس از مطالعه به پرسش‌ها پاسخ دهید. این متن بخشی از گزارش بازرسان آمریکایی است که از طرف دفتر بازرسی وزارت خارجه آمریکا برای بررسی نحوه روابط با ایران در اکتبر ۱۹۷۴ (مهر ۱۳۵۱) به ایران آمده بودند :

«سفیر (آمریکا در ایران) می‌تواند شاه را هر وقت که بخواهد فوراً ببیند و از آن گذشته، گاهی اوقات همچنین به وزیر متنفذ دربار، نخست‌وزیر و سایر مقامات کلیدی نظامی و غیرنظامی دسترسی دارد. وی آشنایی گسترده‌ای با سایر مقامات ارشد دولتی، مجلس، تجار عمده، دانشگاهیان و دیگر گروه‌های روشنفکر دارد. قائم مقام میسیون (هیئت)، در صورت لزوم دسترسی به افسران نظامی، مقامات زیرکابینه و وزرا دارد و مستشاران سیاسی و اقتصادی با رده‌های مناسب دولتی و بخش خصوصی تماس خوبی دارند. به‌طور کلی تماس‌های میسیون (هیئت) بسیار خوب بوده و حوزه وسیعی از صحنه ایران را فرامی‌گیرد... تنها مقام دیگر آمریکایی که گاهی با شاه ملاقات می‌کند، رئیس سیا (C.I.A) * است. بازهم سفیر قبل و بعد از این ملاقات‌ها به‌طور کامل در جریان قرار می‌گیرد.»

* آژانس اطلاعات مرکزی آمریکا (Central Intelligence Agency - C.I.A)

(مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، اسناد لانه جاسوسی آمریکا، جلد اول، چاپ سوم، صفحه ۴۰۴)

متن زیر از نامه «جان. ال. واشیورن» (منشی دوم سفارت آمریکا) استخراج شده که در آگوست ۱۹۷۳ (مرداد ۱۳۵۲) به «ریچارد هلمز» (سفیر وقت آمریکا در ایران) نوشته است :

«ایران درحالی که مخاطره قابل ملاحظه‌ای برای خودش وجود دارد، برای آمریکا کمک‌های فراوان و امکانات وسیعی برای کارهای جاسوسی و اطلاعاتی فراهم کرده است. به‌صورتی مبهم می‌دانم که ایران به ایالات متحده اجازه داده است که از طریق ایران استراق سمع از کشورهای همسایه بکند و اینکه ارتباط کاری نزدیکی بین ساواک و سیا (C.I.A) وجود دارد.»

(مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، اسناد لانه جاسوسی آمریکا، جلد اول، چاپ سوم، صفحه ۳۷۴)

متن آخر قسمتی از گزارش بازرسان وزارت خارجه آمریکاست که در سپتامبر ۱۹۷۸ (شهریور ۱۳۵۷) با عنوان هدایت روابط با ایران تهیه شده است :

«یکی از مسائل دیگر به میزان حضور آمریکا که اکنون معادل ۴۰ هزار نفر برآورد شده، مربوط است؛ بخش اعظم این آمریکایی‌ها به خاطر فعالیت‌های نظامی در ایران حضور دارند... دولت ایران نیز که هزینه این حضور آنها را تأمین می‌کند، از هیچ‌گونه همکاری فروگذار نکرده است.»

(مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های سیاسی، اسناد لانه جاسوسی آمریکا، جلد ششم، چاپ سوم، صفحه ۸۲۱)

۱. روابط غیررسمی و خارج از عرف (روابط بین‌الملل) بین ایران و آمریکا را که در متن اسناد بالا ذکر شده، فهرست کنید.

۲. به نظر شما این شکل از روابط و دسترسی نامحدود مأموران و مقامات آمریکایی به ارکان حکومت پهلوی چه اثراتی بر شرایط و آینده ایران داشت؟

دولت منوچهر اقبال

در فروردین ۱۳۳۶، حسین علاء از نخست‌وزیری استعفا کرد و دکتر منوچهر اقبال، وزیر دربار، به نخست‌وزیری رسید.

محمدرضای پهلوی که حکومتش با مشکل فقدان مشروعیت و نبود آزادی سیاسی روبه‌رو بود، برای جلب افکار عمومی، دست به تأسیس دو حزب «میلیون» (اکثریت) به رهبری نخست‌وزیر، دکتر اقبال، و «حزب مردم» (اقلیت) به رهبری اسدالله علم زد.

از آن به بعد، سال‌های طولانی، مطبوعات کشور صحنه جنجال‌های سطحی و ساختگی میان دو حزب دولتی بودند تا توهم وجود دمکراسی‌های غربی در ایران را در ذهن‌ها ایجاد کنند.^۱

پرسش‌های نمونه

۱. پس از کودتای ۲۸ مرداد، چه وضعیتی بر مملکت حاکم شد؟
۲. علت مخالفت شهید نواب صفوی با پیمان بغداد چه بود؟
۳. تأسیس ساواک از چه جنبه‌هایی برای آمریکا اهمیت داشت؟
۴. بیگانگان چه نقشی در تأسیس و اداره کردن ساواک داشتند؟

اندیشه و جست و جو

۱. در مورد واقعه ۱۶ آذر ۱۳۳۲ و یا واقعه اول بهمن ۱۳۴۰ دانشگاه تهران مطلبی تهیه کنید.
۲. در زمینه دستگیری و محاکمه اعضای یکی از احزاب سیاسی در دوره حاکمیت فرمانداری نظامی تهران مطلبی تهیه کنید.

۱. کاتوزیان، اقتصاد سیاسی ایران، ص ۲۴۲.